

Prešeren v šolah.

Priobčil L. Pintar.



od tem naslovom sem bil v »Ljubljanskem Zvonu« (XVI, 648) priobčil kratko črtico, ki pa ni bila popolna, in to hočem v naslednjem nekoliko popolniti.

Letošnjo pomlad so prišla na javno vednost »Prešernova šolska izpričevala, kolikor jih je ohranjenih; referiral je o njih »Dom in Svet« v 5. letošnji številki (str. 316.). [Ta referat je vobče točen, samo da profesor četrtega gramatikalnega razreda, Dolar, ni bil Juri, ampak Gregor; in imena profesorja avstrijske zgodovine jaz nisem čital za Mikosch, ampak Wikosch; — pa to so malenkosti in za nas brez posebnega pomena.] Sicer pa izpričevala glede gimnazijskih študij samo potrjujejo to, kar sem bil v zgoraj omenjeni črtici po katalogih posnel in objavil. Glede licejskih študij pa takrat nisem znal kaj povedati.

Ker pa je stvar z objavljenjem izpričeval prišla zopet v tek, povprašal sem še enkrat po licejskih katalogih in našel, da je bil Prešeren 1820. l. v prvem letu filozofije v prvem in drugem polletju odličnjak, v vseh predmetih (t. j. v veronauku, teoretični filozofiji, matematiki, splošni zgodovini in grščini) je imel »erste mit Vorzug«, »Verwendung sehr gut«; samo v obnašanju je v obeh polletjih nekoliko razlike, v prvem »gemäß«, v drugem »ganz gemäß«, šolnine je bil oproščen. Ravno tako je bil odličnjak v drugem letu filozofije l. 1821. in je dobil iz vseh predmetov (t. j. iz veronauka, praktične filozofije, fizike, občne zgodovine in grščine) »erste mit Vorzug«, »Verwendung sehr gut«; tudi to leto je imel v obnašanju v prvem polletju »den akademischen Gesetzen gemäß«, v drugem »ganz gemäß«. To leto je pa bil dobil Prešeren tudi rodovinski stipendij; v katalogu prvega polletja je namreč zabeleženo: Preshern'sches Stipendium 75 f. 57 kr. M. M. et 29 f. 45 kr. W. W., v drugem polletju pa samo 99 f. 31 kr. M. M.

Predno se pa poslovimo od ljubljanskega liceja, konstatirati nam je še nekaj ter popraviti zmoto, ki se večkrat ponavlja, ko je govor o Prešernu in Slomšek. Profesor dr. Anton Medved na 41. strani Slomšekovega životopisa, ki ga je l. 1900. izdala družba sv. Mohorja, govoreč o tretjem Slomšekovem potovanju v letu 1837., piše: »V Ljubljani se je seznanil in sklenil prijateljsvo s slavnim

slovenskim pesnikom Prešernom.« — In v najnovejši izdaji Prešernovih poezij, ki jo je priredil A. Aškerc, kjer se nam na XVII. strani pripoveduje, da se je koncem leta 1831. Prešeren zahvalil za tlako pri c. kr. komorni prokuraturi ter odšel v Celovec pripravljat se za advokatorski izpit, čitamo: »Na Koroškem se je bil tedaj seznanil s Slomšekom.« — Oboje je pomota. Prešeren se je seznanil s Slomšekom že jeseni l. 1819.; v prvem letu filozofije sta si namreč bila na ljubljanskem liceju sošolca skozi celo prvo polletje, in Slomšek se ni morda (kakor bi utegnil kdo umeti razkazovanje na 24. strani omenjenega, iz peresa profesorja A. M. poteklega životopisa) kar hitro po svojem prihodu v Ljubljano premislil in odločil za Senj, ampak je ostal v Ljubljani cel semester. To sklepam iz tega, ker je v katalogu prvega polletja klasificiran, in sicer v vseh predmetih z noto »erste mit Vorzug«, razen matematike, kjer je dobil prosti »erste«. —

Zdaj pa dalje! Velike važnosti so najdena Prešernova izpričevala za popolnitev njegovega životopisa glede šolskega leta 1821/22. V biografiji, priobčeni v 5. letniku Dunajskega Zvona, je pisal Fr. Levec: »Kje je bil Prešeren eno leto, dovršivši l. 1821. ljubljanske šole, ne vem. Na pravoslavni fakulteti dunajskega vseučilišča vpisal se je še le jeseni l. 1822.« — Vsled tega neznanja so nastala razna domnevanja, razne kombinacije, češ da bi bil Prešeren po dovršenih študijah na ljubljanskem liceju morda utegnil, da ustreže želji svoje ljube matere, vstopiti v kako bogoslovnico i. t. d. Iz omenjenih izpričeval je pa razvidno, da je bil tisto leto Prešeren na Dunaju v tretjem letu filozofije. Dvoje takih izpričeval se je ohranilo, v prvem (de dato 4. III. 1822) potrjuje prof. Mart. Wikosch: Preshern Fr., phlum. III. anni, Stip., praelectionibus ex historia Austr. diligentissime adfuisse primo semestrali examine in classem primam relatum esse Mores legibus academicis conformes exhibuisse — v drugem pa (de dato 31. III. 1822) svedoči Ant. Stein, philologiae prof. publ.: Preshern Franciscum, Carniolanum Rodniensem, stipend., philosophiae auditorem in annum III^{tium}, institutionibus practicis ad eloquentiam egregio cum profectu interfuisse, in priore semestrali examine publico in classem primam relatum esse. Mores legibus academicis consentaneos exhibuit. — Na obeh izpričevalih je sopodpisan Franciscus Wilde, C. R. studii philos. vice director, bivši prvi knjižničar ljubljanske licejske knjižnice. — Dovršivši tretje leto filozofije, je vstopil Prešeren k pravoslovju in dovršil pravoslovne študije v šolskih letih 1822/23—1825/26. Izmed podrobnih izpričeval iz te dobe se je

ohranilo samo eno iz tretjega leta (de dato 23. VIII. 1825), s katerim prof. Georg Edl. v. Scheidlein izpričuje: Preschern Franz von Rodain in Krain, Stipendist, hat die Vorlesungen über das österreichische Privatrecht fleißig besucht in der zu Ende des Studienjahres vorgenommenen öffentl. Prüfung die erste Classe mit Vorzug erhalten. Das Betragen war den academ. Gesetzen vollkommen gemäß. — Popoln pregled vseh juridičnih študij Prešernovih pa je obsežen v izpričevalu o vseh štirih letih de dato 24. VIII. 1826 — to je nekak absolutorium, ki svedoči, daß H. Franz Preschern, aus Rodain in Illyrien gebürtig, an der k. k. Hochschule zu Wien den vorgeschriebenen Lehr-Curs der Recht- und politischen Studien geendigt und in den öffentlichen Prüfungen folgende Classen erhalten habe:

im Jahre 1823	aus dem natürl. Privatrechte:	Erste Classe mit Vorzug				
	» » »	öffentl. Rechte	»	»	»	»
	» » »	Criminalrechte	»	»	»	»
	»	der europäischen Staaten-				
		kunde	»	»		
	» »	österreich. Staatenkunde	»	»		
im Jahre 1824	aus dem römisch. Civilrechte:		»	»	»	»
	» »	Kirchenrechte	»	»	»	»
im Jahre 1825	» »	österr. Privatrechte	»	»	»	»
	» »	Lehenrechte	»	»	»	»
	» »	Handlungs- und Wechselr.	»	»	»	»
im Jahre 1826	aus den politischen Wissenschaften		»	»	»	
	» der »	Gesetzkunde u.				
		dem Gesetzbuche über schwere				
		Polizeiübertretungen		»	»	»
		aus dem gerichtl. Verfahren in Streitsachen:	Erste Classe			
	» » »	» außer	»	»	»	
	» »	Geschäftsstyle		»	»	

Sein Betragen war den academischen Gesetzen vollkommen gemäß.

Ko je bil meseca marca l. 1828. Prešeren na tem, da ga imenujejo za doktorja prava, potreboval je za promocijo npravstvenostnega izpričevala. Napisal mu je tako izpričevalo (de dato 14. III. 1828) Franz Freiherr Dubsy von Trzebamyslic, Kay: Koenig. Kämmerer und Major in der Armee. Glasi se pa tako: Daß H. Franz Preschern, Candidat der juristischen Doctors-Würde, aus Rodain in Illyrien ge-

bürtig, stets einen moralischen tadellosen Lebenswandel geführt und solche Grundsätze geäußert habe, die eines rechtschaffenen Mannes würdig sind, wird hiemit bezeuget.

Končno še nekaj v nadopolnjenje sestavka, ki je bil priobčen v Prešernovem Albumu (str. 757.) pod naslovom »Prešeren v pismih sodobnikov«. Ko sem pred dvema letoma v naglici prelistaval Čopovo korespondenco, prezrl sem neko prav važno pismo, v katerem Matija Gollmayr pojasnjuje, zakaj da je moral Prešeren iz Klinkowströmovega zavoda. G. Iv. Prijatelj, ki je pozneje pregledoval dotične liste, me je na to opozoril. Ker je to znamenit dogodek iz Prešernovega dunajskega dijačenja, kaže nam to Gollmayerjevo poročilo pri tej priliki objaviti. Evo ga!

15. Jänner 1824.

»Was ich schon längst besorgte, ist wirklich eingetroffen: Preschern ist beym Klinkowström weg; sie waren schon lange sehr gespannt. Preschern ist zu frey und zu aufrichtig um in diesem Hause bestehen zu können, denn hier ist exempli causa so wie in einem Seminario, wer besser heucheln kann, ist besser daran; die Liguorianer scheinen sich des Klinkowström ganz bemächtigt zu haben; er hat freylich dabey den besten Willen, aber, erzeugt nichts als Heuchler, die Hofmeister selbst nicht ausgenommen; wir Lehrer haben besser, bey uns ist genug daß wir pünktlich erscheinen und keinen Unglauben und Ketzerey predigen, — so hat z. B. Preschern zu wenig Gebethbücher wie eines Passy, Veith etc. und andere geistliche und Erbauungsbücher gelesen und sich vielmehr mit profanen, griechischen und lateinischen Klassikern, Homer, Hesiod, Euripides, Sophokles, Plautus, Terentius, welche letztere, weil sie Comoedien enthalten, gar was Sündhaftes sind, beschäftigt, denn du mußt wissen, daß kein Zögling des Institutes so wie kein Hofmeister in kein Theater, wäre auch das beste Stück aufgeführt, gehen darf; hie und wieder hat er auch andere Bücher als den Boccacio, Pastor fido,¹⁾ Ovidius etc. bey ihm angetroffen. — Auch ging Preschern niemahls zur Beicht et Communion, nicht täglich in die Messe, machte ihm zu wenig Hof. Den letzten Stoß aber gab der Umstand, daß der Graf Auersperg Bücher aus seiner Bibliothek las, wo er also auch auf die Sündhaften kam, weil er vom Preschern den Schlüssel dazu hatte; dieß veranlasste den Klinkowström den Preschern wegzuthun; jetzt logirt er dort, wo ich die Kost habe, in der Schulerstraße.

¹⁾ Naslov pastorala, ki ga je spisal J. Bapt. Guarini.

Hladnig hat wegen wieder ausgebrochenen Blutbrechens seine Condition gelassen..... Wir dachten den Preschern hinzubringen, allein weil sein Äußeres so wenig verspricht und er eine langsame Sprache hat, so hat er nicht gefallen; doch hätte ihn der Herr wahrscheinlich genommen, wenn er sich beym Klinkovström nicht wegen seiner erkundigt hätte, der zwar seine Talente und Kenntnisse sehr lobte, doch aber am Ende hinzusetzte: aber ihnen als Vater würde ich nicht ihn anrathen; wahrscheinlich verstant er darunter seine quasi Freygeisterey, daß die Kinder nicht sich nach ihm richten möchten; deswegen war aus diesem nichts. Er bekümmert sich auch nicht viel darum, ob er was bekommt; er hat das Stipendium, und der Onkel schickt ihm monatlich 30 fl. W. W., so kann er auch leben; er sagt auch: Bis jetzt habe ich für andere gearbeitet, jetzt muß ich für mich arbeiten; er geht fleißig in die Bibliothek und ist in Büchern vergraben.«

Hrepenenje.

Zapustim te, dekle moje,
pojdem na planjavo,
na prostrano polje
v široko daljavo.

Tam pobratim se s planjavo,
z izpodnebnim zrakom,
pa postopim tam za plugom
z radostnim korakom.

»Dobro jutro, sveža zemlja!
Solnce še za mano . . .
A prišel že jaz sem s plugom,
s kolci sem in z brano!«

In narežem brazd si
črez polje široko,
včrtajo se brazde
v lice mi globoko.

A jaz sejem, orjem, žanjem
v Bogu dopadljivem leti
in prepiram in pogajam se
z doktorji in s kmetil

† Aleksandrov.